

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان و دختران به گروه تروریستی-تکفیری داعش و راهکار های پیشگیری از آن

مرضیه شفقت^۱

۱- کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، پردیس بین الملل دانشگاه تهران

چکیده

مقاله حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان و دختران به گروه تروریستی-تکفیری داعش و راهکارهای پیشگیری از آن پرداخته است. این مقاله با هدف کاربردی و با شیوه توصیفی-تحلیلی انجام شد و برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه ای با استفاده از مصاحبه های زنان و دختران مبارز داعشی که توسط سازمان ملل، پژوهشگران و رسانه ها انجام شده بود بهره گرفته است. نتایج تحقیقات نشان دهنده آن است که با وجود اینکه مجموعه ای از انگیزه ها برای جذب زنان و دختران وجود دارد، ولی ایدئولوژی مهمترین انگیزه برای گرایش زنان و دختران به این گروه تروریستی-تکفیری است. اکثر زنان و دخترانی که در این تحقیق به آنها اشاره شده است، نوجوانان و جوانانی بوده اند که به راحتی تحت تأثیر عقاید افراطی مورد دستکاری ذهنی قرار گرفته اند. فارغ از همه انگیزه ها و اهداف زنان و دخترانی که به این گروه پیوستند، مسئله مهم این است که دولت ها و سازمان های بین المللی باید به دنبال راهکارهایی باشند تا در آینده از گسترش این پدیده جلوگیری کنند چرا که تاریخ نشان داده است همیشه بعد از سقوط گروهی آشوبگر، گروه تازه ای تشکیل میشود و اگر ما بخواهیم چنین چرخه ای را متوقف کنیم باید علت آن را ریشه یابی کنیم.

واژگان کلیدی: زنان و دختران، گروه تروریستی-تکفیری، داعش

۱- مقدمه

در ۲۹ ژوئن سال ۲۰۱۴ صدها زن و دختر از سراسر جهان برای پیوستن به گروه تروریستی-تکفیری داعش به سوریه و عراق سفر کردند به طوری که در طول ۱۲ سال حکومت داعش سه هزار زن از سراسر جهان را جذب نموده است و تخمین زده میشود که در حدود ۱۰ درصد اعضای غربی داعش زنان بوده اند (De Leede, 2018:2).

دلایل بسیاری برای پیوستن این زنان به داعش مطرح شده است؛ در ابتدا این زنان به درخواست ابوبکر البغدادی برای کمک به ساخت قلمرو سرزمینی جدید جذب این گروه شدند (Bakker & De Leede, 2015:1). داعش زنان را برای مشارکت در جهاد آموزش می داد. در موارد بسیاری نیز زنان و دختران خانه های خود را به قصد ازدواج با مردان داعشی ترک می کردند. گروه داعش در تبلیغات آنلاین خود خاطر نشان کرده که زنان می توانند در قلمرو داعش به عنوان معلم، پزشک و پرستار فعالیت کنند، آن ها مجبور به ازدواج نمی شوند و می توانند همراه با خواهران خود در خوابگاهی امن ساکن شده و حقوقی ماهیانه دریافت کنند. بنابراین گروه داعش استراتژی سازماندهی شده ای برای بسیج زنان غربی داشته؛ به طوری که تاپیش از این چنین طرح گسترده ای سابقه نداشته است (Peresin & cervone, 2015:2-5). در گفتمان داعشی علاوه بر این که به زنان به عنوان ابزاری در جهت مسیر اهداف جهادی می نگرد، توانمند سازی آنان جهت انجام انواع فعالیت ها در زمان نبود مردان داعشی را مدنظر قرار داده است از این رو تلاش کرده است زنان مستعد را جمع و سازماندهی و آموزش دهد (Mietz, 2016:12).

در اینجا سه عامل از مهمترین عوامل مؤثر بر گرایش زنان و دختران به گروه تروریستی داعش به همراه سه نمونه از نحوه گرایش آن ها به این گروه بیان می شود که عبارت اند از:

۱- رسانه های اجتماعی: به نظر می رسد، فضای مجازی از آن جا که دارای ویژگی هایی چون به حداقل رسیدن امکان دستگیری و مجازات و قابلیت نشر اقدامات و قابلیت اثر گذاری در مقیاس جهانی را دارد، پس ابزار مناسبی برای گروه تروریستی داعش است تا از این طریق رفتار و عملکرد خود را توجیه کنند و در مقیاس محلی تا جهانی به نقش آفرینی بپردازند (جعفری، ۱۳۹۷).

داعش بر خلاف دیگر گروه های تروریستی به صورت گسترده ای از فضای مجازی در راستای رسیدن به اهداف خود بهره برده است. به طور مثال این گروه تکفیری توانسته در شبکه های اجتماعی همچون توئیتر و فیس بوک اخبار و تصاویر عملیات های انتحاری و مخرب خود را میان مردم و دولت های منطقه و فرا منطقه ای منتشر سازد، بر افکار آن ها تأثیر بگذارد، عملکرد خود را برای عده ای توجیه و عده ای را جذب و عضوگیری کند (ابراهیمی، ۱۳۹۲).

دختران مدرسه بنثال گرین انگلستان از آن دسته دخترانی بودند که از طریق شبکه های مجازی به گروه تروریستی داعش پیوستند، آن ها پانزده یا شانزده ساله بودند. شامینه، خدیجه، امیره و شمیمه دخترانی از ملیت های مختلف بودند. آن ها با ام عبیده در توئیتر و سپس با تیمبلر دختری (پاکستانی-بریتانیایی) و ام لیث که از اسکاتلند به داعش پیوسته بود آشنا شدند، او برای آنها توضیح داد، چرا و چگونه خانواده خود را ترک کرده و به این گروه پیوسته است. این چهار دختر از طریق ترکیه به داعش پیوستند. خدیجه در حملات هوایی کشته شد و سه نفر دیگر از دست داعش فرار کردند ولی

هیچ وقت نتوانستند به کشور خود برگردند و در اردوگاه الهول که به عمارت خفته داعش تبدیل شده است به سر می‌برند (معاونی، ۱۳۹۹).

۲- عامل ایدئولوژیکی-مذهبی : حضور شرکت کنندگان زن در میان داعشی‌ها به یک مزیت استراتژیک برای این گروه تبدیل شده است که حاضر به سازش با ایدئولوژی داعش هستند، گروه داعش ادعا می‌کند که گروه جنگجوی صلیبی واقعی برای پاسداری از حقوق زنان است و در تلاش برای رسیدن به خالص‌ترین فضیلت‌ها معطوف به زنان می‌باشد (Spencer, 2016:78-80).

بر بنای فتوای مفتیان سعودی و وهابی در خصوص جهاد نکاح که در سال ۲۰۱۳ مطرح شد زنان می‌بایست خود را به عنوان بندگان جنسی در اختیار مبارزان جهادی قرار دهند که هدف آن از بین بردن سر خوردگی مردان مبارز در طول جنگ بوده است (Ali, 2015:17).

یکی از دور اندیشی‌های داعش در ارتباط با جهاد نکاح، استفاده از این نوع ازدواج به عنوان تهدید برای غرب پس از بازگشت آنان به کشور متبوع خود است. با توجه به قانون مدنی بسیاری از کشورهای اروپایی - غربی فرزند متولد شده از مادر اروپایی - غربی بدون توجه به اینکه پدرش کیست تابعیت می‌گیرد و به عنوان شهروند تلقی می‌شود، این امر منجر به گسترش کمی داعش در کشورهای غربی و اروپایی می‌شود (Havlicek, 2015:23).

لئونورام. ساکن ایالت زاگسن آنهالت آلمان بوده است. او در سال ۲۰۱۵ به مناطق تحت کنترل داعش در سوریه رفت در حالی که فقط پانزده سال داشت او با یک مبارز داعشی ازدواج کرد، شوهرش در جنگ کشته شد. وی پس از شکست داعش مجبور شد به همراه دو کودک یک و سه ساله اش با بقیه خانواده‌های مبارزین داعشی در اردوگاه الهول ساکن شوند. به تازگی این زن به همراه فرزندانش و سه زن آلمانی دیگر و دوازده کودک دو تا دوازده ساله به نمایندگان حکومت آلمان تحویل داده شده‌اند. در میان کودکان، شماری از اطفال یتیم نیز وجود دارد.^۱

۳- فقر: یکی از علل پیوستن زنان و دختران به گروه داعش مشکلات عدیده اقتصادی و بی‌توجهی مقامات برخی از کشورها در برابر حل مشکلات آن‌ها بود. داعش با حقوق ماهیانه در هر ماه برای اعضای خود جذابیت بسیار زیادی برای دختران و زنان فقیر در کشورهای دیگر بود.

داعش با فروش نفت و گاز (وزارت خزانه داری آمریکا برآورد کرده که در سال ۲۰۱۴ داعش حدود ۱۰۰ میلیون دلار نفت خام و محصولات پتروشیمی به واسطه‌ها فروخته است)، غارت اموال، گرفتن مالیات، اخاذی، گروگان‌گیری برای دریافت پول، دریافت سرمایه از طریق شبکه‌های ارتباطی مدرن، حمله به بانک‌ها (حدود ۴۲۹ میلیون دلار از بانک‌های موصل غارت کرد)، غارت و فروش عتیقه و آثار باستانی، دریافت جزیه از مسیحیان، ربودن و فروختن دختران و زنان به عنوان برده جنسی، به ثروتمندترین گروه تروریستی در جهان تبدیل شد (مهرورزان، ۱۳۹۸).

^۱ <http://www.dw.com>

جان گادفری ، نماینده امریکا در ائتلاف جهانی ضد داعش ، هشدار می دهد که فقر ، نابرابری و احساس بی عدالتی در عراق و سوریه همچنان بسیاری جوانان را به گروه تروریستی داعش می کشاند . وی گفت ، خشکی شدید و خرمین بد هر ساله (که نیمی از میزان معمول بوده است) آثار اقتصادی مخربی داشته و به افزایش بیکاری انجامیده است^۱ .

هدی در جاکارتا یک دانش آموز دختر دبیرستانی بود که با وبلاگی به نام «خاطرات مهاجرت» ، که زنی مالزیایی آن را می نوشت و خود را پرنده بهشت نامیده بود آشنا شد ، پرنده بهشت دکتری بود که در سال ۲۰۱۴ با حمایت والدینش برای کار کردن و کمک به تشکیل حکومت داعش به سوریه رفته بود . پدر هدی در اندونزی بدهی زیادی داشت ، او از طریق پرنده بهشت با مسئولان داعش ارتباط برقرار کرد و آن ها به او قول دادند که تمام بدهی های پدرش و تمام مخارج سفر او را پرداخت کنند . هدی با تمام اعضای خانواده و اقوام که روی هم بیست و پنج نفر بودند به رقه رفتند ، آن ها اولین خانواده ای بودند که همه باهم فریب حرف های داعش را خوردند . مردان خانواده به دلیل اینکه حاضر نشدند به جنگ بروند توسط داعش به زندان انداخته شدند و زنان و دختران هم به اردوگاه فرستاده شدند (معاونی ، ۱۳۹۹) .

در بررسی موضوع عوامل موثر بر گرایش زنان و دختران به عضویت در گروه تروریستی – تکفیری داعش آثار اندکی به زبان فارسی وجود دارد اما دو تحقیق که به تحقیق نویسنده شباهت دارد عبارتست از:

۱- رسول صفی زاده در پژوهشی که به تحقیق نویسنده شباهت دارد تحت عنوان «واکاوی جایگاه زنان در گفتمان جنسیتی داعش دلایل گرایش زنان به گروه تروریستی داعش را نقش آفرینی به عنوان فرزند آوری در راستای امت سازی داعش ، مادران جهادی برای تحکیم بخشی به امت اسلامی ، رهایی زنان مسلمان از جامعه سکولار و انجام عملیات انتحاری در تهدید غرب برای تحقق دولت اسلامی در کنار مردان عنوان کرده است .

۲- فاطمه احمد نژاد در پژوهشی دیگر تحت عنوان «بررسی علل پیوستن زنان اروپایی به داعش» ، زنان با قربانی دانستن خود و به خاطر دلالتی همچون حس عدم تعلق به فرهنگ غرب ، ظلم و بی عدالتی در قبال امت مسلمان ، واکنش به بی تفاوتی جامعه بین المللی در قبال فجایع انسانی در نهایت ، تأسیس آرمان شهر اسلامی به عضویت داعش درآمدند .

این دو مقاله با پژوهش حاضر از این جهت همسو می باشد که هر سه پژوهش در حال بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به گروه تروریستی- تکفیری داعش هستند ، و از جهات زیر متفاوت است :

در تحقیق ۱ زنان با انگیزه های ایدئولوژیکی- مذهبی از طریق ازدواج با یک جهادی به داعش پیوستند و در تحقیق ۲ زنان با آمیزه ای از انگیزه های مذهبی- ایدئولوژیکی و سیاسی به داعش پیوستند در حالی که پژوهش نویسنده مبتنی بر سه عامل فقر ، ایدئولوژیکی- مذهبی و رسانه های اجتماعی می باشد .

^۱ <https://www.independentpersian.com>

۲-روش تحقیق

گردآوری اطلاعات و منابع از روش کتابخانه ای و فیش برداری از کتابها و مقالات و پایان نامه ها (فارسی و لاتین) ، بررسی سایت های مرتبط با زنان و تروریسم داعش و مصاحبه های زنان و دختران مبارز داعشی بازداشت شده مستقر در اردوگاه الهول که توسط سازمان ملل و رسانه ها انجام شده صورت گرفته است .

۳- بحث و نتیجه گیری

۳-۱ علل گرایش زنان و دختران به گروه تروریستی-تکفیری داعش

تمامی دخترانی که در این تحقیق به آن‌ها اشاره شده، به نوعی از فقر، نابسامانی‌های اقتصادی کشورشان در رنج بودند، حتی بسیاری از دختران عراقی و سوری به جهت نیازهای مادی با مبارزین داعشی ازدواج کردند، آن‌ها پس از ازدواج در خانه‌هایی ساکن شدند که با خانه پدری تفاوت بسیار زیادی داشت. دخترانی که از غرب وارد رقه می‌شدند در خانه‌هایی ساکن می‌شدند که سوری‌ها و عراقی‌ها در طی جنگ رها کرده بودند. همه‌ی این دختران در دبیرستان توسط رسانه‌های اجتماعی جذب گروه‌های افراطی شده و زنانی همچون ام عبیده، ام لیث، تیمبلر و امام البقعه از شبکه‌های مجازی مانند توئیتر برای به اشتراک گذاشتن تجربیات خود، استخدام زنان دیگر و نیز خشونت بهره بردند. در واقع داعش از اینترنت برای تبلیغ افراط‌گرایی در میان زنان بهره برده است و به آن‌ها وعده زندگی در آرمان شهری را می‌دهد که برای رسیدن به آن باید به داعش پیوست.

در رویای دخترانی که با انگیزه‌های ایدئولوژیکی-مذهبی از طریق ازدواج با یک جهادی به داعش پیوستند، جهادگران مانند شاهزادگان و شوالیه‌های قوی و شجاع هستند، لذا با این بستر سازی عقیدتی و ایدئولوژیکی است که زنان جوان و ماجراجو برای ازدواج با جنگجویان جهادی داعش متقاعد می‌شوند (صافی زاده، ۱۳۹۷).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ایدئولوژی مهم‌ترین انگیزه برای زنان مبارز داعشی بوده، آنها تحت تأثیر گروه‌های افراطی و زنان مرتبط با این گروه‌ها قرار گرفته، خانه و کشور خود را به امید یک زندگی رویایی ترک کردند غافل از این که ظهور داعش، ساختن اسلام جدید از اسلام بود و پیاده کردن اخلاق جنسی دیگری که با اخلاق رایج متفاوت بود، از یک طرف زن را به جهاد نکاح دعوت می‌کرد و از طرفی آن را به بردگی جنسی می‌گرفت و در بازار برده فروشان به حراج می‌گذاشت. زنان داعشی اگر خطایی می‌کردند یا لباس نامناسبی می‌پوشیدند شدیداً مجازات می‌شدند. مجازات‌هایی مثل کشیدن سرهای بریده روی بدن زنان، زندانی کردن زنان از شب تا صبح در قفسی وسط قبرستان. اکثر دختران مبارز داعشی در مصاحبه‌های خود عنوان کرده‌اند از جانب خداوند به آن‌ها رسالت داده شده تا کفار و دشمنان خدا را نابود کنند، این تفکر ناشی از هذیان عظمت است که بین گروه داعش رایج است آن‌ها اقدامات جنایتکارانه خود را در جهت امور مسلمین می‌دانند (ولف، ۱۹۹۷).

۳-۲ ظهور مجدد داعش و پیامدهای احتمالی آن

یکی از مهم‌ترین راهبردهای داعش در تهدید غرب اما از نوع دراز مدت استفاده از فرزندان متولد شده از زنان اروپایی-غربی داعش است (Peresing, 2015:43). بسیاری از پژوهشگران بر این باورند که کودکان احتمال بیشتری دارند که به سمت رادیکالیزه شدن حرکت کنند، در صورتی که مادران آن‌ها از سازمان‌های تروریستی حمایت کنند و یا خود تروریست باشند در واقع این کودکان کلید موفقیت هر گروه تروریستی هستند چرا که پایه‌ای اساسی برای گروه‌های تروریستی در آینده محسوب می‌شوند (hassan, 2015:4).

اردوگاه الهول به عمارت خفته داعش تبدیل شده است، زیرا بزرگترین تعداد از خانواده های داعشی را از سراسر دنیا در بر گرفته و آفت افراطی گری را به کودکان و نوجوانان منتقل می کند که این خطر، خاورمیانه و حتی غرب را در برابر شرایط خطرناکی قرار می دهد، این اردوگاه تحت کنترل گروه موسوم به نیروهای دموکراتیک سوریه (قسد) است که مورد حمایت آمریکا قرار دارد. بسیاری از دخترانی که به داعش پیوستند و نتوانستند یا نخواستند که به کشورشان برگردند در این اردوگاه ساکن هستند^۳.

حقیقت این است که هیچ کشوری نمی خواهد شهروندان داعشی اش به کشورش برگردد چون برای این کار به بودجه زیادی نیاز دارند و محاکمه کردن زنان داعشی و جنگجویانی که جنایت هایی مرتکب شدند، کار بسیار دشواری است زیرا احتمال دارد دادگاه بسیاری از آنان را آزاد کند و برای بسیاری از آنان مجازات اندکی در نظر بگیرد. وزارت کشور بریتانیا ورود افرادی که در سوریه جنگیده بودند را به اروپا ممنوع کرد غافل از این که این کار باعث شعله ور شدن تفرقه و دشمنی می شود (معاونی، ۱۳۹۹).

گروه داعش علاوه بر پاندمی کرونا که منجر به ضعف نظارت دولت ها شده، همچنان از تنش های منطقه ای نیز سود می برد. هرج و مرج در افغانستان و نیز دولت ضعیف در این کشور فضا را برای حضور داعش مهیا کرده است. اگر چه طالبان حضور داعش در افغانستان را انکار می کند، اما برخی از رسانه های روسی، حضور ده هزار جنگجوی داعشی در افغانستان را تایید می کند.

اکنون آفریقا و افغانستان به دلیل وجود گروه های تند روی سلفی مکان خوبی برای ایجاد دوباره داعش است اما عراق و سوریه نیز همچنان برای بازگشت داعش مستعد است.

۳-۳ راه های پیشگیری از گرایش دختران به گروه تروریستی - تکفیری داعش
مهم ترین راهکار در تدوین استراتژی ضد داعش می بایست بر اولویت پیشگیری تمرکز نمود. حداقل سن دخترانی که عضو این گروه تروریستی شدند، بین ۱۲ الی ۱۳ سال بود و همه آن ها در دبیرستان از طریق شبکه های مجازی با گروه های افراطی ارتباط برقرار کرده اند پس باید از همان کانال برای آگاه سازی دختران استفاده کنیم، برای این منظور راهکار های زیر لازم است:

۱- راه اندازی رسانه های مشترک اسلامی در جهت آگاه سازی دختران در خصوص انحرافات داعش و جریان های تکفیری و عقبه های اطلاعاتی آنان.

۲- گسترش فعالیت های فرهنگی با ایجاد مراکز فرهنگی بین المللی مبارزه با داعش در کشور های اسلامی و افزایش سطح اطلاعات دانش آموزان، دانشجویان، معلمان و والدین درباره ایده ها و عقاید و شیوه های تبلیغاتی آن ها.

۳- حضور فعال زنان اندیشمند مسلمان در کنفرانس های بین المللی و بهره گیری از آنان در آگاه سازی جوانان

^۳ <https://www.mehrnews.com>

۴- تأسیس نهاد های مجازی فعال در تمام کشور ها برای تحقیق و پژوهش در مورد اندیشه های تکفیری سلفی داعش و راه های مقابله با آن

۵- آگاه سازی دختران از پیامد های در گیر شدن در اقدامات تروریستی

۶- استفاده از قلم نویسندگان و ساخت فیلم برای بیان سرگذشت دخترانی که به داعش پیوستند و متأسفانه اکنون در اردوگاه های خاورمیانه منتظر اعدام هستند یا به حبس ابد محکوم شده اند و کودکان آن ها در اردوگاه ها از بیماری های مختلف و سرمای شدید می میرند و برای کسی اهمیتی ندارد .

نتیجه گیری

عوامل گوناگونی در گرایش زنان و دختران به گروه تروریستی-تکفیری داعش مؤثر است، عواملی نظیر فقر، سر خوردگی اجتماعی، ایدئولوژیکی-مذهبی، سیاسی، خانوادگی، فردی و ...

مقاله حاضر با هدف شناخت و بررسی سه عامل سعی داشته تا به این سوال که گروه تروریستی-تکفیری داعش چگونه توانست هزاران زن را متقاعد کند به این گروه بپیوندد، پاسخ دهد و ضمن ارائه راهکارهای پیشگیری به دولت مردان و سیاست مداران زنک خطر ظهور مجدد داعش را در کنار گوش خاورمیانه هشدار دهد. اکنون که حاکمیت داعش تمام شده است و دیگر سرزمین و شهر و روستایی در اختیارش نیست به منزله نابودی داعش نیست. داعش گروهی بود که فاصله ظهور تا افول آن حدود ۱۲ سال طول کشید و حدود ۱۱ کشور را به صورت مستقیم درگیر عملیات انتحاری یا جنگ مستقیم کرد. تفکر داعشی تفکری است که مانند بذر سمی در جایی قابل رشد و نمو است که بیشترین هرج و مرج یا جنگ داخلی را داشته باشد.

با بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان و دختران به این گروه تروریستی قادر خواهیم بود درک بهتری از فرایندهای درونی و نحوه عمل سازمانی این گروه داشته باشیم. داعش با تأثیر بر ایدئولوژی و عقاید مذهبی دختران نوجوان و جوان همراه با جذابیت های ماجراجویانه و مهاجرت به کشوری دیگر تنها گروه تروریستی بود که توانست جوانان بسیاری را از سراسر دنیا به خود جذب کند. این گروه قصد داشت نشان دهد که آلترناتیو بی رقیب است.

با بررسی زندگی زنان و دختران قبل از پیوستن به گروه تروریستی-تکفیری داعش میتوان به این نتیجه رسید که اکثر آن ها تحت فشار و آزار مذهبی توسط دولت ها بودند و این امر باعث شد که مجموعه دلایل شدگان یا تحقیر شدگان فرصتی پیدا کنند که از همه جهان به این گروه بپیوندد و هرکسی هرجایی از دنیا به او ظلمی شده است، برای پاسخ به این ظلم به این گروه بپیوندد حتی کسانی که مسلمان نبودند.

برتراند بدیع (bertrand badie) در کتاب خود تحت عنوان «ایام تحقیر؛ آسیب شناسی روابط بین الملل» بحثی دارد تحت عنوان «استراتژی تحقیر شدگان» مبنی بر اینکه آن هایی که مدتی در دنیا تحقیر شده اند چگونه دارند علیه عالم می ستیزند. داعش با نوع خلافت و حکوت خود و ایجاد هراس نشان داد که چگونه میتواند آن هایی که روزی این ها را تحقیر نموده اند، تحقیر نمود.

بنابراین فارغ از همه انگیزه ها و اهداف زنان و دخترانی که به این گروه تروریستی پیوستند، مسئله مهم این است که دولت ها و سازمان های بین المللی باید به دنبال راهکارهایی باشند تا در آینده از گسترش این پدیده جلوگیری کنند.

منابع

کتابها

۱. ابراهیمی، نبی الله، (۱۳۹۲)، نوسلفی گری و جهانی شدن امت خاورمیانه، چاپ سوم، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲. معاونی، آزاده، (۱۳۹۹)، مهمانخانه بیوه های جوان، انتشارات کتابستان معرفت.
۳. مهرورزان، ایمان، (۱۳۹۸)، ضرورت محاکمه جنایات داعش، انتشارات قانون یار.
۴. وولف، دیوید، (۱۳۸۶)، روانشناسی دین، ترجمه محمد دهقانی، تهران؛ انتشارات رشد.

مجلات

۱. احمد نژاد، فاطمه، (۱۳۹۷)، زن به مثابه قربانی تروریست: تأملی بر دلایل پیوستن زنان اروپایی به داعش، مجله علوم یاسی دانشگاه آزاد کرج تابستان ۱۳۹۷، شماره ۴۳.
۲. اقبال، حدیث، (۱۳۹۷)، تبیین خاستگاه های شناختی و ترسیم مدل ذهنی گروه تروریستی داعش، پژوهش های راهبردی سیاست، سال ششم، بهار ۱۳۹۷، شماره ۲۴ (پیاپی ۵۴).
۳. جعفری، مهتاب، تحلیل ژئوپلیتیک اثرگذاری اینترنت در افزایش فعالیت تروریسم با تاکید بر داعش، فصلنامه پژوهش های راهبردی سیاست، سال هفتم، شماره ۲۶، پاییز ۱۳۹۷.
۴. جوزانی کهن، شاهین، بهره برداری داعش از فضای مجازی، فصلنامه روابط خارجی، سال نهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۶.

پایان نامه ها

۱. ایاز، بهروز، (۱۳۹۶)، بررسی علل نفوذ داعش در آسیای مرکزی و پیامدهای احتمالی آن، پایان نامه کارشناسی ارشد روابط بین الملل دانشگاه تربیت مدرس.
۲. صفی زاده، رسول، (۱۳۹۷)، واکاوی جایگاه زنان در گفتمان جنسیتی داعش، پایان نامه کارشناسی ارشد مطالعات منطقه ای دانشگاه شیراز.

Books

1.Badie , Bertrand , (2014) , Le temps des humilies pathologie des relations internationales , Odile jacob.

Articles

1.Ali, Mah-Rukh, (2015), " ISIS exploits women" , Reuters institute forthe study of journalism: university of Oxford.

2.Bakker , Edwin & de leede , Servan ,(2015), European female jihadists in syria: Exploring an under researched topic, Hague: The international centre-terrorism.

3.De leede , seran, (2018).Women in jihad: A historical perspective, International counter-terrorim(ICCT)policy brief, pp.1-16.

4.Havlick , Sasha, (2015), The islamic state's war on women and girls, Institute for strategic, Committee on foreign affairs , unite states house of representatires.

5.Mietz, Eric, (2016),What about the woman? Understanding and addressing the problem of ISIS femalerecruitment in the western balkans belgrode, belgrode centre for security policy.

6.Peresin , Anita & cervone, Alberto ,(2015), The western muhajirat of ISIS-studies in conflict & terrorism, 38(7),pp.1-15.

7.Spencer , Amanda N, (2016) , " The hidden face of terrorism , " An analysis of the women in islamic state " .